

VšĮ ŽIEDINĖ
EKONOMIKA

www.circulareconomy.lt

2022

Pasiūlymai darniai atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai Lietuvoje

Turinys

1	Santrauka	2
2	Įvadas	
	Klimato kaita ir Lietuvos energetinė nepriklausomybė	7
	Vėjo ir saulės energetikos plėtra Lietuvoje	9
3	Vėjo energetikos plėtra Lietuvoje	
	Teritorijų planavimas darniai vėjo energetikos plėtrai	11
	Finansinis bendruomenių ir savivaldybių įtraukimas į vėjo energetikos plėtrą	13
4	Saulės energetikos plėtra Lietuvoje	
	Saulės ir žemės ūkio derinimas	17
	Senų sąvartynų, karjerų ir vandenviečių potencialas vystant saulės energetiką	21
	Energiją gaminantys pastatai	25
5	Kitos rekomendacijos: spartesnis leidimų išdavimas ir saugesnė energijos pirkimo sutartis	
	Valstybės remiama ilgalaikė elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartis	32
	Mažesnė administracinė našta vystytojams ir vartotojams	33

Santrauka

Lietuvos Vyriausybės užsibrėžtas tikslas – iki 2050 m. pasiekti, kad visa suvartojama elektros energija šalyje būtų pagaminta iš atsinaujinančių išteklių. Tačiau norint laikytis tarptautinio susitarimo riboti globalios temperatūros kilimą iki 1.5 laipsnio Celsijaus ir taip išvengti skaudžių klimato kaitos padarinių, Lietuvos tikslai turi tapti ryžtingesni. VŠĮ „Žiedinė Ekonomika“ siūlo **paankstinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytą datą ir pereiti prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos iki 2040 m.** Atsižvelgiant į dabartinę atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) situaciją šalyje, prognozuojamą suvartojamos elektros energijos kiekio didėjimą ir ryžtingesnių tikslų reikiamumą, AEI plėtra turi smarkiai išaugti.

Saulės šviesos energijos ir vėjo energijos projektų plėtra Lietuvoje vis dar susiduria su daug kliūčių. Šie barjerai gali būti skirstomi į sunkumus, susijusius su vangiu teritorijų skyrimu ir bendruomenių nepritarimu AEI plėtrai, pilnai neišnagrinėtomis žemės panaudojimo galimybėmis, administracine našta, susijusia su AEI projektų įgyvendinimu. Norint pašalinti šias kliūtis reikia kuo greičiau ieškoti įvairių sprendimo būdų pasitelkiant gerąsias praktikas iš kitų šalių. Šiame dokumente aptariame pagrindines kliūtis darniai AEI plėtrai Lietuvoje ir peržvelgiame kitų šalių gerąsias praktikas šioms kliūtims pašalinti. Taip pat pateikiame rekomendacijas LR teisės aktams ir kitiems procesams, susijusiems su AEI projektų vystymu.

Mūsų rekomendacijos:

Siekiant paspartinti teritorijų skyrimą ir bendruomenių pritarimą vėjo energetikos projektams VŠĮ „Žiedinė Ekonomika“ siūlo:

Parengti valstybės lygmens atsinaujinančių išteklių energetikos objektų specialųjį planą Lietuvoje ir nustatyti prioritetines teritorijas vėjo jėgainių plėtrai. Skirta teritorija turėtų atitikti atsinaujinančių energijos išteklių strategijoje numatytus tikslus, t. y. pasiekti, kad 100 % suvartojamos elektros energijos būtų pagaminta iš atsinaujinančių išteklių. Taip pat šiame plane siūlome numatyti prioritetines teritorijas saulės šviesos energijos elektrinių įrengimui įtraukiant išeksplotuotų sąvartynų, karjerų ir vandenviečių teritorijas.

Sukurti sureguliuotą ir ilgalaikę kompensacijų sistemą, skirtą bendruomenėms ir savivaldybėms, esančioms šalia vėjo jėgainių. LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti, kad nuolatinės finansinės kompensacijos būtų skiriamos savivaldybėms ir bendruomenėms, nuo pastatytų vėjo jėgainių nutolusioms Vyriausybės nustatyto atstumu. Rekomenduojame, kad šios kompensacijos dydis būtų apskaičiuojamas Vyriausybės nustatyta tvarka pagal vėjo elektrinių per metus pagaminamos elektros energijos kiekį. Taip pat siūlome nustatyti šios paramos paskirstymo proporcijas tarp savivaldybių ir bendruomenių.

Dėl tinkamų žemės sklypų pasiūlos trūkumo saulės parkų įrengimui, siūlome **suderinti saulės šviesos energijos plėtrą su žemės ūkio veiklomis, palengvinti saulės šviesos energijos elektrinių statybą ant pažeistų žemių (sąvartynų ir karjerų) ir vandenviečių, efektyviai išnaudoti daugiabučių namų stogus nustatant prievolę įrengti saulės šviesos energijos elektrines.** Mūsų siūlomi teisės aktų pakeitimai:

LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 49 straipsnio 5 dalyje numatyti išimtį įrengtajai saulės elektrinių galiai, kai saulės elektrinės yra statomos žemės ūkio paskirties žemėje, kuri yra deklaruojama kaip daugiametės pievos ar ganyklos, ir užtikrina žemės panaudojimą pagal pirminę paskirtį (pavyzdžiui, kai saulės šviesos energijos elektrinės yra statomos ne tankiau nei 0,2 MWp/ha). Siūlome numatyti, kad tokiu atveju pagrindinė žemės naudojimo paskirtis būtų nekeičiama ir saulės šviesos energijos elektrinių statybai nebūtų reikalaujama rengti detaliųjų planų ir keisti bendrojo plano sprendinių.

LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme papildyti 2 priedo 1.6 punktą ir numatyti išimtį, pagal kurią atranka poveikio aplinkai vertinimui nebūtų privaloma, kai planuojama teritorija (iki 10 ha) yra didelių gamtinių ir specifinių kliūčių turinčioje vietovėje ir joje numatoma įrengti saulės elektrines.

LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti išimtį ir neriboti statomų saulės elektrinių galingumo, kai saulės elektrinių parkas yra įrengiamas išekspluatuotų sąvartynų teritorijoje.

LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti išimtį ir neriboti statomų saulės elektrinių galingumo, kai saulės elektrinių parkas yra įrengiamas rekultivuojamose naudingųjų iškasenų karjeruose. Išimtis turėtų būti numatyta tik tuo atveju, kai naudingųjų iškasenų karjeras yra rekultivuojamas į žemės ūkio naudmenas.

LR specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme numatyti išimtį ir sudaryti sąlygas statyti saulės šviesos energijos elektrines požeminio vandens vandenvietės apsaugos zonoje. Taip pat LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti išimtį ir neriboti statomų saulės elektrinių galingumo, kai saulės elektrinių parkas yra įrengiamas požeminio vandens vandenvietės apsaugos zonoje.

LR daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos priedą papildyti punktu, pagal kurį atnaujinamo (modernizuojamo) daugiabučio namo projekte turėtų būti numatoma įrengti saulės šviesos energijos elektrinę butuose suvartojamai energijai padengti. Šiame punkte siūlome numatyti, kokio galingumo saulės elektrinių įrengimas yra privalomas priklausomai nuo stogo, daugiabučio bendrojo ploto ar butų skaičiaus, taip pat nurodyti išimtis dėl techninių kliūčių (pavyzdžiui, netinkamas daugiabučio namo stogo išplanavimas). Siūlome įvertinti teisinę galimybę paskirti renovuojamo daugiabučio stogą saulės energijos projektų vystytojams, jei daugiabučių namų bendrija neturi finansinių galimybių arba nesutinka investuoti į elektrinės įrengimą ir administravimą.

LR statybos techniniame reglamente STR 2.01.02:2016 „Pastatų energinio naudingumo projektavimas ir sertifikavimas“ numatyti, kad naujai statomiems A++ klasės pastatams saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas ant stogo būtų privalomas. Taip pat numatyti konkrečius reikalavimus saulės šviesos energijos elektrinių užimamam plotui ar galingumui (pavyzdžiui, įrengtosios elektrinės galingumas priklauso nuo daugiabučio bendrojo ploto).

LR statybos techniniame reglamente STR 2.02.08:2012 „Automobilių saugyklų projektavimas“ numatyti, kad naujai statomoms antžeminėms automobilių saugykloms saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas ant stogo būtų privalomas. Taip pat numatyti konkrečius reikalavimus saulės šviesos energijos elektrinių užimamam plotui.

LR statybos techniniame reglamente STR 2.02.02:2004 „Visuomeninės paskirties statiniai“ numatyti, kad projektuojant, statant, rekonstruojant ir / ar atnaujinant (modernizuojant) visuomeninės paskirties pastatus saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas ant stogo būtų privalomas. Taip pat numatyti konkrečius reikalavimus saulės šviesos energijos elektrinių užimamam plotui ar galingumui (pavyzdžiui, kad įrengtosios elektrinės galingumas priklausytų nuo pastato bendrojo ploto).

Siekiant užtikrinti, kad atsinaujinančių išteklių energijos pirkimo-pardavimo sutarčių sudarymas būtų patrauklesnis pramonės įmonėms ir atsinaujinančios energijos tiekėjams, siūlome:

Sukurti valstybinę pagalbos priemonę – garantiją atsinaujinančių išteklių energijos pirkimo-pardavimo sutartims. Tokią garantiją galėtų teikti UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir pagal ją galėtų būti numatytas likusios elektros energijos dalinis supirkimas arba dalinis paskolos gražinimas investuotojui, jei viena iš šalių negali išpildyti sutartyje nurodytų sąlygų (pavyzdžiui, dėl bankroto).

Siekdama sumažinti administracinę naštą, susijusią su naujų AEI projektų vystymu ir vadovaudamasi ES direktyva 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, VŠĮ „Žiedinė Ekonomika“ rekomenduoja:

Apibrėžti ir supaprastinti poveikio aplinkai vertinimo procedūras norint modernizuoti elektrines, kai keičiasi jų galia, o ne išoriniai parametrai.

Skirti daugiau finansavimo ir žmogiškųjų išteklių institucijoms, kurios priima sprendimus dėl įvairių leidimų išdavimo ir dėl poveikio aplinkai vertinimo. Taip pat sukurti strategiją bei nustatyti rodiklius, kurie sudarytų sąlygas įvertinti leidimų išdavimo procesų efektyvumą Lietuvoje.

Įvertinti galimybę įsteigti konsultacijų punktus ar energetinių patarėjų tinklą savivaldybėse. Tokie punktai būtų prieinami didesniai skaičiui gyventojų (taip pat ir socialiai pažeidžiamiems gyventojams) ir paskatintų juos rinktis atsinaujinančių išteklių energiją siekiant sumažinti išlaidas už suvartojamą energiją, juose būtų teikiama informacija apie egzistuojančias finansines paskatas ir pagalbą, taip pat aktyviai patariama paraiškų pildymo, leidimų gavimo ar projektų įgyvendinimo metu. Šiuose punktuose taip pat būtų teikiama pagalba su energetiniu skurdu susiduriantiems žmonėms.

Įvertinti galimybę sukurti tarpininkavimo platformą, kuri padėtų gyventojams užmegzti ryšį su saulės ir vėjo energetikos vystytojais. Šioje platformoje žemės ar stogų savininkai galėtų pasiūlyti išnuomoti savo turtą AEI projektų vystytojams ir išvengti administracinės naštos planuojant, statant ar prižiūrint įrengtas elektrines.

Ivadas

Per pastarąjį dešimtmetį atsinaujinanti energetika sparčiai augo, ypač elektros sektoriuje. Siekdamas pereiti prie klimato neutralios ekonomikos iki 2050 m. Europos šalys jau kurį laiką plečia politines ir ekonomines priemones, skirtas atsinaujinančių energijos išteklių skatinimui. Tačiau atsinaujinanti energija vis dar sudaro mažiau nei ketvirtadalį ES suvartojamos energijos transporto, šilumos ir elektros energetikos sektoriuose, kuriuose dominuoja iškastinis kuras.¹ Atsinaujinanti energetika sparčiai auga ir Lietuvoje. 2020 m. Lietuvoje iš atsinaujinančių išteklių buvo pagaminta 2498,1 GWh elektros energijos, virš 66 % šios energijos buvo pagaminta saulės ir vėjo elektrinėse.² Lietuvos vyriausybė siekia ir toliau spartinti AEI plėtrą ir iki 2050 m. užtikrinti, kad visa suvartojama elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių išteklių.³

**VšĮ „Žiedinė Ekonomika“
siūlo paankstinti
Vyriausybės užsibrėžtą
datą ir pereiti prie
neutralaus poveikio
klimatui ekonomikos iki
2040 m.**

Deja, dabartinių įsipareigojimų ir priemonių neužtenka norint išvengti skaudžių klimato kaitos padarinių. Todėl kartu su kitomis organizacijomis VšĮ „Žiedinė Ekonomika“ siūlo paankstinti Vyriausybės užsibrėžtą datą ir pereiti prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos iki 2040 m. Toks užmojis yra reikalingas siekiant išsaugoti biologinę įvairovę, kurti tvarias darbo vietas, užtikrinti šalies energetinę nepriklausomybę bei apsaugoti socialiai pažeidžiamas grupes ir ateities kartas nuo klimato kaitos pasekmių. Tai reiškia, kad dabartinė AEI strategija Lietuvoje turi tapti platesnio užmojo šalinant pagrindinius trukdžius saulės šviesos energijos ir vėjo elektrinių plėtrai. Matydama, kad darnus AEI vystymasis yra reikšmingas žingsnis stabdant klimato kaitą, VšĮ „Žiedinė Ekonomika“ sukūrė šią apžvalgą su konkrečiais pasiūlymais dabartiniams teisės aktams. Mūsų pateikiami siūlymai prisideda prie spartesnio saulės šviesos energijos ir vėjo elektrinių vystymosi Lietuvoje, užtikrinant vartotojų ir bendruomenių teises bei apsaugant jautrias ekosistemas.

¹ Eurostat - energy from renewable sources

² Valstybinė energetikos reguliavimo taryba - Elektros ir dujų sektorių apžvalga

³ Lietuvos Respublikos energetikos ministerija - Lietuvos Respublikos energetikos ministro valdymo sričių 2021-2023 strateginis veiklos planas

Klimato kaita ir Lietuvos energetinė nepriklausomybė

Europos žaliasis kursas siekia pertvarkyti klimato, energetikos, mokesčių ir transporto sektorius taip, kad išmetamų teršalų kiekis būtų sumažintas 55 % iki 2030 m. ir žemynas pereitų prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos⁴ iki 2050 m. Tai reiškia, kad ambicijos atsinaujinančių šaltinių, energetinio efektyvumo, transporto ir žemės ūkio sektoriuose turi būti didesnės negu numatyta dabar. **Todėl, Europos Komisija siūlo numatyti, kad 2030 m. žemynas turės pagaminti 40 % visos suvartojamos energijos iš AEI.**⁵ Vėjo ir saulės energetikos asociacijos „Wind Europe“ ir „Solar Power Europe“ informuoja, kad šiam punktui įgyvendinti, Europoje prireiks 451 GW vėjo energijos ir 660 GW saulės šviesos energijos įrengtosios suminės galios, t. y. šios energetikos vystymosi greitis turi padidėti dvigubai per kitus 4-erius metus.^{6,7}

Nors energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių, kiekis 2004-2019 m. padvigubėjo, Europoje atsinaujinanti energetika vis dar sudaro mažiau nei ketvirtadalį suvartojamos energijos. Šiuo metu energetikos sektorius yra atsakingas už 75 % išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų Europos Sąjungoje⁸. Energijos gaminimas, tiekimas ir suvartojimas išmeta nemažą dalį orą teršiančių medžiagų.⁹ Aplinkosaugos standartų koalicija (Environmental Coalition on Standards) praneša, kad kasmet nuo oro taršos miršta 400 tūkstančių ES gyventojų. Tyrimas, atliktas 432-uose didžiausiuose ES miestuose, parodė, kad dėl oro taršos patirta socialinė ir ekonominė žala ES siekė virš 166 milijardų eurų.

ES turi užtikrinti, kad iki 2030 m. bent 50 % energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančių išteklių.

Energijos sektoriaus dekarbonizacija ES mastu turi sparčiai pasistūmėti į priekį siekiant sumažinti oro taršą, kontroliuoti kylančias kainas ir užtikrinti energijos prieinamumą visiems. Todėl ES išsikelti tikslai nėra pakankamai ambicingi. Laikantis tarptautinio susitarimo riboti globalios temperatūros kilimą iki 1,5 laipsnių celsijaus, ES turi užtikrinti, kad iki 2030 m. bent 50 % energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančių išteklių.¹⁰

---

⁴ [European Commission - 2030 Climate Target Plan](#)

⁵ [Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva kuria dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva \(ES\) 2018/2001, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1999 ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/70/EB ir panaikinama Tarybos direktyva \(ES\) 2015/652](#)

⁶ [Wind Europe - It's official: The EU Commission wants 30 GW a year of new wind up to 2030](#)

⁷ [Solar Power Europe - Fit for a Solar Future: Commission climate package is landmark achievement but more ambition is possible](#)

⁸ [Environmental Coalition on Standards - Work Programme 2022](#)

⁹ [European Environment Agency - Sources and emissions of air pollutants in Europe](#)

¹⁰ [Climate Action Network Europe - Position paper on the amendment of the Renewable Energy Directive](#)

Atsinaujanti energetika Lietuvoje

Siekdama prisidėti prie ES tikslų įgyvendinimo Lietuvos Vyriausybė užsibrėžė tikslą, kad jau 2030 m. AEI dalis suvartojamos elektros balanse sudarys 70 %, o iki 2045 m. elektra ibus generuojama tik iš atsinaujinančių šaltinių.¹¹ 2022m. Lietuvos elektros gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumas siekė 1,153 MW ir tai sudaro apie 25 % suvartojamos elektros energijos bendrame šalies energijos balanse.¹²

Atsinaujanti energetika Lietuvoje yra svarbi ne tik stabdant klimato kaitą, bet ir norint užtikrinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę. 2020 m. Lietuva pagamino apie 5,1 TWh elektros energijos, o suvartotos elektros energijos kiekis šį skaičių viršijo daugiau nei dvigubai. Atsižvelgiant į tai, kad Valstybinė elektros reguliavimo tarnyba prognozuoja suvartojamos elektros augimą iki 14,7 TWh šio dešimtmečio pabaigoje, būtina prioretizuoti AEI energetikos vystymąsi ir energijos suvartojimo mažinimą Lietuvoje.

Vėjo ir saulės energetikos plėtra Lietuvoje

70%

Lietuvos Vyriausybės 2030 m. tikslas - 70 % suvartojamos elektros energijos generuojama iš AEI

14,7 TWh

2030 m. prognozuojamas suvartojamos elektros energijos kiekis Lietuvoje - 14,7 TWh

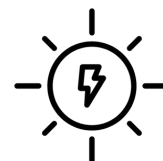
27%

Energetikos sektorius yra atsakingas už 27% išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų Lietuvoje

2,2 GW

Iki 2025 m. Lietuvoje planuojama įrengti 2,2 GW vėjo ir saulės elektrinių, tačiau saulės ir vėjo energetikos plėtra **turi būti dvigubai spartesnė**

¹¹Lietuvos Respublikos Vyriausybė - Nutarimas dėl 2021-2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos Energetikos Ministerijos energetikos plėtros programos patvirtinimo

¹²Litgrid - Energetikos sistema

2022 m. **vėjo ir saulės elektrinių įrengtoji bendroji galia Lietuvoje siekė 930 MW.**¹³ Gaminančių ir nutolusių gaminančių vartotojų paramos schemos 2021 m. sukūrė virš **129 MW pridėtinės įrengtosios elektros energijos galios.**^{14,15} Vyriausybė siekia, kad 2025 m. šalyje būtų 1 GW suminės įrengtosios galios saulės elektrinių ir 1,2 GW vėjo elektrinių.¹⁶ Norint įgyvendinti ryžtingesnius tikslus ir pasiekti 100 % AEI elektros energijos gamyboje iki 2040 m., vėjo ir saulės elektrinių plėtra Lietuvoje turėtų būti daugiau nei dvigubai spartesnė.

Ar saulės ir vėjo energetika gali plėtotis greičiau?

Siekdama ir toliau vystyti atsinaujinančios energetikos pajėgumus 2020 m. Vyriausybė pritarė 700 MW galios vėjo elektrinių plėtrai Baltijos jūroje.¹⁷ Lietuvos strategijoje ir toliau numatyta skatinti gaminančius vartotojus investuoti į vėjo ir saulės parkų kūrimą bei energijos kaupimo įrenginių diegimą.

2021 m. LR energetikos ministerijos atlikta viešoji konsultacija nurodė pagrindinius trukdžius vėjo ir saulės energetikos plėtrai Lietuvoje:¹⁸

- sudėtingas ir ilgas leidimų išdavimas;
- mokesčių lengvatos ir neadekvatūs mokesčiai už iškastinio kuro naudojimą;
- sunkumai, susiję su teritorijų skyrimu saulės ir vėjo elektros jėgainėms ir žemės naudojimui;
- neišbaigtas poveikio aplinkai vertinimo reglamentavimas;
- nenuosekli finansinė parama gaminantiems vartotojams ir reikalingas palankių sąlygų sukūrimas daugiabučiams, nuomininkams ir bendruomenėms vystant AEI projektus;
- vangus savivaldybių ir bendruomenių įsitraukimas į AEI plėtrą;
- visuomenės švietimo trūkumas.

Siekiant išnaudoti saulės ir vėjo energetikos potencialą įgyvendinant šalies užsibrėžtus tikslus ir imantis ryžtingų veiksmų kovoje prieš klimato kaitą, šie trukdžiai turi būti skubiai pašalinti. Atsinaujinančios energetikos vystymas turi būti visapusiškai suderintas su aplinkosaugos sektoriaus veiksmais, taip pat turi būti užtikrinta vartotojų teisė į švarią ir prieinamą elektros energiją. Tvari atsinaujinančios energetikos plėtros strategija ir jos įgyvendinimas sukurtų ekonominę ir socialinę vertę gyventojams ir bendruomenėms, paskatintų darbo vietų augimą ir sumažintų priklausomybę nuo iškastinio kuro naudojimo.

¹³ [Litgrid - Energetikos sistema](#)

¹⁴ [Valstybinė energetikos reguliavimo taryba – Toliau auga gaminančių vartotojų skaičius](#)

¹⁵ [Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos projektų valdymo agentūra – Beveik 7 tūkst. gyventojų tapo elektros energiją gaminančiais vartotojais ir gavo kompensacinę išmoką](#)

¹⁶ [Lietuvos Respublikos energetikos ministerija – Lietuvos Respublikos energetikos ministro valdymo sričių 2021-2023 metų strateginis veiklos planas](#)

¹⁷ [Lietuvos Respublikos energetikos ministerija – 2020 metų veiklos ataskaita](#)

¹⁸ [Lietuvos Respublikos energetikos ministerija – Viešųjų konsultacijų vertinimas](#)

3

Vėjo energetikos plėtra Lietuvoje

Iki 2030 m. Vyriausybė yra užsibrėžusi Lietuvoje įrengti 5 GW bendros galios vėjo elektrinių iš kurių 3,6 GW – sausumoje. Praėjusiais metais Aplinkos apsaugos agentūra leido statyti 328 vėjo elektrines – tai padės pasiekti **1,81 GW bendros įrengtosios vėjo elektrinių galios**.¹⁹ Norint pasiekti išsikeltus tikslus, didžiausi iššūkiai vėjo energetikos plėtrai yra strategiškai teritorijų skyrimas, susitarimas su bendruomenėmis ir savivaldybėmis bei leidimų derinimas.

Teritorijų planavimas darniai vėjo energetikos plėtrai

Lietuvoje informacija apie ribojimus vėjo ir saulės šviesos energijos elektrinėms yra fragmentuota, ją teikia skirtingos institucijos. Norėdamos plėtoti atsinaujinančių išteklių energiją, savivaldybės turi paruošti specialiuosius teritorijų planus, numatančius vietas AEI statybai. Tačiau 2020 m. tik 14 iš 60 savivaldybių buvo paruošusios tvarios energetikos veiksmų planus.²⁰ Viešoji konsultacija, vykusį 2021 m. gegužės mėnesį, parodė, kad specialiojo plano ir žemėlapiu, kuriame sudėti visi ribojimai AEI plėtrai, trūkumas apsunkina vėjo projektų vystymą Lietuvoje. Šiuo metu Lietuvoje prioritetingos zonos vėjo jėgainių plėtrai yra numatomos tik jūroje.²¹

Geroji praktika

2021 m. sudaryta **Vokietijos Vyriausybė** rengia specialųjį įstatymą vėjo elektrinių projektams sausumoje. Vienas šio įstatymo tikslų yra skirti 2 % tinkamos teritorijos vėjo jėgainių statybai.²² Šiuo metu vėjo elektrinių užimama teritorija Vokietijoje yra 0,9 %. Pagal organizacijos „Climate Neutrality Foundation“ tyrimą 2 % skirtos teritorijos padėtų įgyvendinti klimatui neutralios ekonomikos Vokietijoje tikslus.²³ Tyrimas taip pat nurodo kriterijus pagal kuriuos yra:

- nustatomos vėjo jėgainių plėtrai netinkamos teritorijos;
- nustatomas reikiamas žemės plotas iš likusių teritorijų kiekvienoje savivaldybėje;
- nustatomos labiausiai tinkamos teritorijos vėjo jėgainėms (pavyzdžiui, pagal vėjo išteklių potencialą).

Vyriausybės paskelbtas planas – tik pirmasis Vokietijos žingsnis link teritorinio plano kūrimo, kuris padėtų iki 2030 m. įrengti apie 10 GW naujos vėjo elektrinių galios kiekvienais metais.

¹⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija – S. Gentvilas: „Palankus vėjas: jau leista statyti daugiau vėjo jėgainių, negu Vyriausybė planavo“

²⁰ Lietuvos energetikos agentūra – Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimas 2020 m.

²¹ Lietuva 2030 bendrasis planas – Kompleksinė infrastruktūra ir teritorijų rezervavimas valstybės poreikiams

²² Wind Europe - Germany announces massive renewables expansion

²³ Climate Neutrality Foundation - How to increase the availability of land for onshore wind energy rapidly and with legal certainty

2010 m. **Burgenlando federacinė žemė (Austrija) Vyriausybė** užsakė išsamų tyrimą, kuriuo siekta nustatyti tinkamas teritorijas vėjo energetikai. Paskirtų teritorijų plotas turėjo užtikrinti plotą tokiam skaičiui vėjo jėgainių, kad užtektų sugeneruoti visą regione suvartojamą elektros energiją. Po 10 metų nuo teritorinio plano sukūrimo regione buvo pastatyta pakankamai vėjo elektrinių, kurios pagamino 140 % regione suvartojamos elektros energijos.²⁴ Šio teritorijų planavimo metu buvo įtraukti visi suinteresuotieji subjektai: vėjo projektų rengėjai, savivaldybės, vietos bendruomenės, nevyriausybinės aplinkosaugos organizacijos ir institucijos.²⁵ Sudarytame plane buvo nurodytos visos vietos, kuriose vėjo jėgainių statyba yra negalima dėl:

- aplinkosauginių, kraštovaizdžio ir paukščių apsaugos ribojimų;
- numatytos gyvenviečių ir rekreacinių veiklų plėtos;
- kitų iš anksto numatytų priežasčių (pavyzdžiui, dėl kariuomenės radarų).²⁶

Likusios teritorijos buvo nagrinėjamos atsižvelgiant į galimą vėjo jėgainių poveikį gyvenvietėms, prijungimo prie tinklų galimybes bei vėjo išteklių potencialą. Sudarytame plane nurodytos tinkamiausios zonos vėjo jėgainių plėtrai arba tinkamos zonos išpildžius tam tikras iškeltas sąlygas.

Šis planas gerokai sumažino savivaldybėms tenkančią naštą rengiant specialiuosius planus, supaprastino leidimų išdavimo procesą ir sumažino riziką projektų vystytojams. 2021 m. Burgenlando Vyriausybė pateikė panašaus pobūdžio tinkamų teritorijų planą ant žemės montuojamoms saulės šviesos energijos elektrinėms.²⁷

²⁴ [Wind Europe - Mainstreaming energy and climate policies into nature conservation](#)

²⁵ [University of Illinois at Urbana-Champaign - Wind Farm Development in Burgenland, Austria](#)

²⁶ [ÖREK 2011 - Good Practice, Regionales Rahmenkonzept für Windkraftanlagen](#)

²⁷ [ELEKTRObranche.at - Burgenland legt Entwurf für Zonen von PV-Freiflächenanlagen vor](#)

Siūlymai

AEI plėtros planavimas yra Lietuvos interesas, todėl svarbu iš anksto numatyti teritorijas valstybinių tikslų išpildymui. Paskyrus tinkamas teritorijas vėjo jėgainių statybai valstybiniu lygmeniu būtų sukurtos gairės savivaldybėms kuriant specialiuosius AEI planus, taip pat sumažinta rizika vėjo energetikos projektų vystytojams. Plane numatytos vietos atitiktų kraštovaizdžio ir gamtos apsaugos reikalavimus ir sutaptų su kitais strateginės plėtros tikslais, be to, toks planas nurodytų tinklų pralaidumą ir kitą reikalingą informaciją. Siekiant užtikrinti, kad vėjo energetikos plėtra Lietuvoje spartėtų atsižvelgiant į visuomeninius interesus, siūlome:

Parengti valstybės lygmens atsinaujinančių išteklių energetikos objektų specialųjį planą Lietuvoje ir nustatyti prioritetines teritorijas vėjo jėgainių statybai. Skirta teritorija turėtų atitikti atsinaujinančių energetikos išteklių strategijoje numatytus tikslus, t. y. pasiekti, kad 100 % suvartojamos elektros energijos būtų pagaminta iš atsinaujinančių išteklių. Taip pat šiame plane siūlome numatyti prioritetines teritorijas saulės šviesos energijos elektrinių įrengimui, įtraukiant išekspluatuotų sąvartynų, karjerų ir vandenviečių teritorijas.

Parengti prieinamą informacinio tipo žemėlapij su informacija apie dabartinius apribojimus vėjo jėgainių statymui (kraštovaizdis, paukščių migracijos takai, kariuomenės apribojimai, urbanizuotos vietovės ir t. t.) ir apie prijungimo prie tinklo galimybes. Šis žemėlapis galėtų būti naudojamas tol, kol bus paruoštas valstybės lygmens specialusis planas.

Valstybinio lygmens specialiajame plane būtų nustatyta, kokio dydžio teritorijos reikia saulės ir vėjo jėgainių statybai Lietuvoje, norint pasiekti plataus užmojo tikslų AEI sektoriuje, taip pat jis padėtų sudaryti plėtros strategiją, kuri atitiktų įvairių pusių interesus.

Finansinis bendruomenių ir savivaldybių įtraukimas į vėjo energetikos plėtrą

Remiantis Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro ataskaita, vienas iš trukdžių sparčiai vėjo energetikos plėtrai yra bendruomenių ar savivaldybių pasipriešinimas naujai siūlomiems projektams jų teritorijose.²⁸ Tyrimas parodo, kad nors AEI sulaukia daug viešo palaikymo ES šalyse, šis palaikymas nepaprastai mažas bendruomenėse, prie kurių gyvenviečių yra planuojami vėjo energetikos projektai. Pagrindinės to priežastys – baimė dėl besikeičiančio kraštovaizdžio, nekilnojamo turto nuvertėjimas arba, kai kuriais atvejais, bandymas pasipelnyti iš vėjo energetikos projektų vystytojų. Tyrimo rezultatai rodo, kad ilgalaikis ekonominis bendruomenių ir savivaldybių įtraukimas į vystomus vėjo energetikos projektus yra svarbi priemonė siekiant skatinti bendradarbiavimą tarp gyventojų ir projektų plėtotojų.

²⁸ JRC Publications Repository - The Social Acceptance of Wind Energy: Where we stand and the path ahead

Geroji praktika

Estijos energetikos ministerijos atliktas tyrimas parodė, kad iki šiol nevienodos išmokos bendrijoms ir savivaldybėms buvo siejamos su potencialia korupcija.²⁹ Todėl Estijos parlamente šiuo metu yra pateiktas įstatymo projektas, kuriuo būtų numatyta, kad vėjo elektrinių operatoriai mokėtų iki 0,5 EUR už pagamintą elektros megavatvalandę. Pavyzdžiui, jei 100 MW pajėgumo vėjo jėgainių parkas pagamina apie 300 GWh, jo operatoriai turėtų sumokėti apie 150 000 EUR per metus vietiniams gyventojams. Tokią išmoką siūloma paskirstyti tarp savivaldybės (50 %) ir netoliese esančių gyventojų (50 %). Šios išmokos yra skiriamos bendruomenėms ir savivaldybėms, nutolusioms ne daugiau kaip 2 km atstumu nuo pastatytos vėjo jėgainės, kurios aukštis nesiekia 200 m. Aukštesnių vėjo jėgainių operatoriai moka išmokas gyventojams ir savivaldybėms, nutolusioms ne daugiau kaip 3 km atstumu. Ši finansinė iniciatyva vertinama kaip reikšmingas žingsnis siekiant pagerinti santykį tarp elektros gamintojų ir gyventojų.

Geroji praktika

Vokietijoje nuo 2021 m. įsigaliojo įstatymas, kuriuo vėjo elektrinių operatoriai yra įpareigoti mokėti iki 0,002 EUR už pagamintos elektros kilovatvalandę gyvenvietėms, nutolusioms nuo pastatytos vėjo jėgainės 2,5 km atstumu.³⁰ Vėjo jėgainės operatorius gali rinktis mokėti mažesnę sumą ir vietoj to pasiūlyti pigesnę elektros energiją vietos gyventojams. Jei keletas kaimų ir miestelių yra paveikti vėjo jėgainės, savivaldybėms siūlomos įmokos yra paskirstomos priklausomai nuo žemės ploto, patenkančio į jėgainės perimetrą. Priemonės įgyvendinimas yra savanoriškas ir ekonomiškai neutralus vėjo jėgainių operatoriams. Išleisti pinigai gali būti „susigrąžinti“ per šalyje jau egzistuojančią finansinių paskatų sistemą atsinaujinančiai energetikai. Toks susitarimas tarp vietinių bendruomenių ir vėjo energetikos operatorių galioja dvidešimt metų, taip užtikrinamos ilgalaikės investicijos į aplinkines bendruomenes.

²⁹ *Majandus-Ja Kommunikatsiooni-Ministeerium - Kohaliku kasu õiguslik regulatsioon.*

³⁰ *Bundesministerium der Justiz -Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien (Erneuerbare-Energien-Gesetz - EEG 2021) § 6 Finanzielle Beteiligung der Kommunen am Ausbau*

Lietuvoje bendruomenės ir suinteresuota visuomenė yra konsultuojamos poveikio aplinkai vertinimo metu.³¹ Taip pat, kaip numato Lietuvos teisės aktai, gyventojams, kurių žemės patenka į vėjo jėgainių sanitarinę zoną (iki 440 metrų priklausomai nuo vėjo jėgainių galios), yra skiriamos vienkartinės kompensacijos.³² Yra daug atvejų, kai vėjo jėgainių vystytojai pasiūlo kitokios papildomos naudos vietas bendruomenėms. Savivaldybės finansinę paskatą gauna iš surenkamų nekilnojamo turto mokesčių, tačiau, kaip parodė viešosios konsultacijos, šis mokestis turėtų būti vienodas visose savivaldybėse ir paskirstytas tarp savivaldybės ir šalia vėjo elektrinių gyvenančių bendruomenių.

Siūlymai

Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras pataria ES valstybėms reguliuoti finansinę ir nefinansinę naudą, kuri pasiekia bendruomenes, prie kurių gyvenviečių yra įgyvendinami vėjo energetikos projektai. Sureguliuota ir ilgalaikė kompensacijų sistema bendruomenėms ir savivaldybėms, esančioms šalia vėjo jėgainių, jau yra taikoma keliose ES šalyse. Atsižvelgdami į tai, kad gavusios finansinę naudą bendruomenės yra labiau linkusios priimti naujus vėjo energetikos projektus, o savivaldybės aktyviau paskiria teritorijas naujų projektų plėtrai, siūlome:

LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme³³ numatyti, kad nuolatinės finansinės kompensacijos būtų skiriamos savivaldybėms ir bendruomenėms, nutolusioms Vyriausybės nustatyto atstumu nuo pastatytų vėjo jėgainių. Vadovaudamiesi gerosiomis Estijos ir Vokietijos praktikomis, siūlome, kad šios kompensacijos dydis turėtų būti apskaičiuojamas Vyriausybės nustatyta tvarka pagal vėjo elektrinių per metus pagaminamą elektros energijos kiekį. Taip pat siūlome nustatyti šios paramos paskirstymo proporcijas tarp savivaldybių ir bendruomenių.

Sureguliuota kompensacijų schema nepaliktų vietos individualiam naudos siekimui ir pasipelnymui iš vėjo jėgainių projektų vystytojų. Kompensacijų sistema taip pat užtikrintų naudą paveiktoms bendruomenėms, kurios gyvena už sanitarinės zonos ribų.

³¹Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija - Poveikio aplinkai vertinimo procesas

³²Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas

³³Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas

4

Saulės energetikos plėtra Lietuvoje

Lietuvoje yra įrengta virš 250 MW galios saulės šviesos energijos elektrinių. Norint pasiekti užsibrėžtą tikslą padidinti šią suminę galią iki 1 GW 2025 m. ir 2 GW iki 2030 m., didžiausiu iššūkiu tampa tinkamų žemės sklypų pasiūla saulės elektrinių plėtrai.³⁴

Saulės energijos ir žemės ūkio derinimas

Šiuo metu dauguma saulės parkų yra įrengti taip, kad žemės plotas naudojamas tik elektros energijai gaminti. Vis dar mažai bandoma žemės plotą panaudoti keliems tikslams ir suderinti elektros energijos gamybą su kitais sklypų naudojimo būdais, pavyzdžiui, žemės ūkio reikmėms. Vienas inovatyvus būdas vystyti saulės elektrinių parkus yra žemės ūkio ir atsinaujinančių energijos išteklių derinimas – agrovoltaika. Pasaulyje jau yra pavyzdžių, kai įvairios žemės ūkio šakos yra plėtojamos kartu su saulės parkų projektais.

Remiantis Fraunhofer tyrimų instituto³⁵ duomenimis, toks žemės ūkio šakų ir elektros gamybos derinimas turi savų privalumų:

- ant žemės montuojamos saulės sistemos yra pigesnės nei sistemos, montuojamos ant stogų;
- saulės šviesos energijos elektrinės gali apsaugoti pasėlius ar ganomus gyvulius nuo krušos, šalčio ir saulės;
- dvigubas žemės naudojimas didina sklypų potencialą ir ekonominę vertę, nekeičiant pagrindinės žemės paskirties.

Norint įrengti 1 GW galios saulės šviesos energijos elektrinių Lietuvoje ir taip pasiekti užsibrėžtą 2025 m. tikslą, pakaktų paskirti ne daugiau nei 1 % pievų ir ganyklų teritorijų

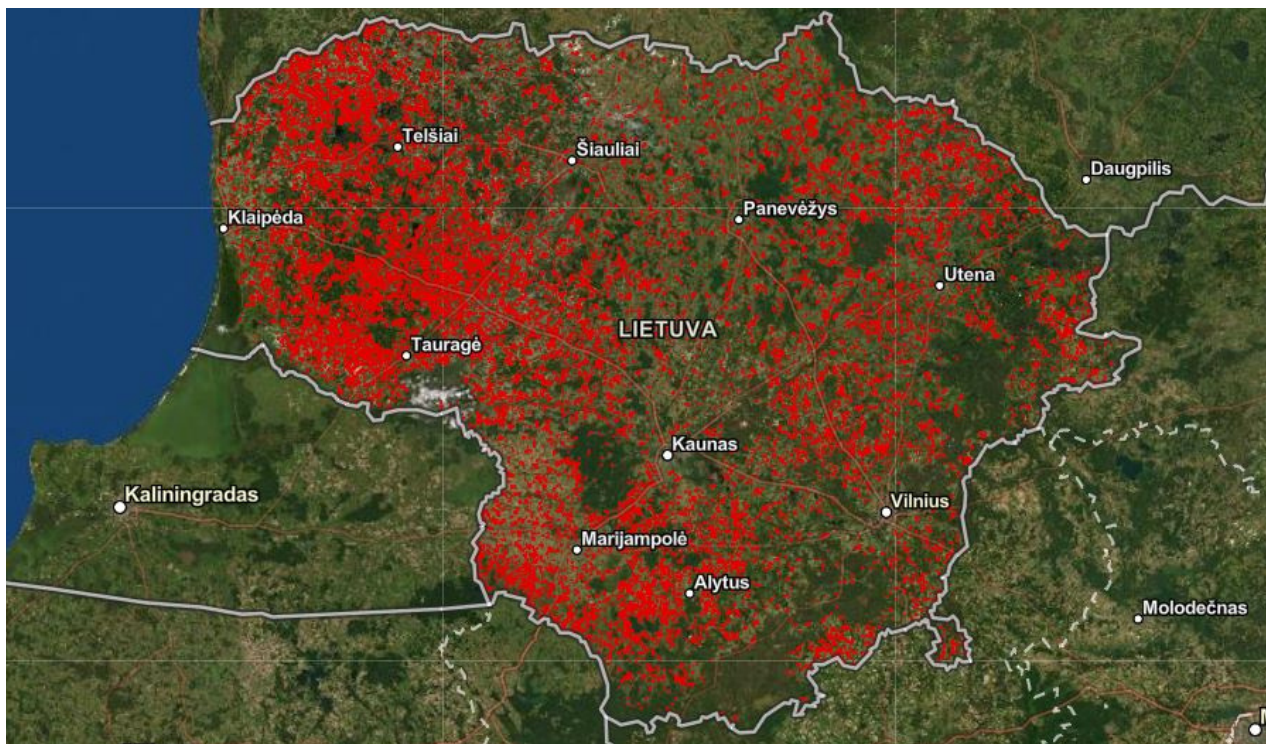
Žemės ūkio paskirties žemės naudojimas atsinaujinančiai elektrai yra neišvengiamas. Lietuvoje saulės energetika galėtų būti derinama su suartų daugiamečių pievų atkūrimu ir ganyklomis. Turimais Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis, 2021 m. žemės ūkio naudmenos ir pasėliai užėmė beveik 3 milijonus hektarų. Iš jų apie 773 615 hektarų užėmė ganyklos arba pievos.³⁶ Norint įrengti 1 GW galios saulės šviesos energijos elektrinių Lietuvoje ir taip pasiekti užsibrėžtą 2025 m. tikslą, pakaktų paskirti ne daugiau nei 1 % pievų ir ganyklų teritorijų įrengiant saulės elektrines ne tankiau nei 0,2 MWp/ha.

³⁴ Lietuvos Saulės Energetikos Asociacija - Lietuvoje trūksta žemės saulės parkams

³⁵ Fraunhofer ISE - Opportunities for Agriculture and the Energy Transition

³⁶ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras – statistinė informacija

Daugiamečių pievų atstatymo žemėlapis. NMA (Nacionalinė Mokėjimo Agentūra)

Lietuvoje reikia išsaugoti daugiameses pievas.³⁷ Nustačius, kad šiais metais daugiamečių pievų ir ganyklų plotas sumažėjo labiau nei leidžiama, palyginti su 2015 metais, apie 30 tūkstančių šalies ūkininkų gavo pranešimus dėl šių pievų atkūrimo. Dalis atkuriamų pievų tikėtų saulės šviesos energijos elektrinėms statyti, nes yra šalia skirstomųjų tinklų ir laisvų pajėgumų turinčių pastoių.³⁸

Saulės parkai, kurie yra suderinti su atitinkamos žemės ūkio veiklomis, t. y. kai užimamo žemės ploto tankis yra žemas, galėtų būti atleisti nuo žemės naudojimo paskirties keitimo prievolės. Toks žemės plotas galėtų būti deklaruojamas kaip daugiamesės pievos ar ganyklos, o žemės savininkas (ūkininkas), neprarasdamas tiesioginių išmokų, galėtų atitinkamai įgyvendinti įvairias agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonės remiamas veiklas, pavyzdžiui, „Ekstensyvų pievų tvarkymą ganant gyvulius“.³⁹ Tokiu atveju saulės elektrinės turėtų būti išdėstomos taip, kad netrukdytų gyvūnams pasiekti žolės, augančios visoje teritorijoje ir atitiktų kitus priemonėje išdėstytus reikalavimus.

³⁷ Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos – 9 dalykai, kuriuos svarbu žinoti daugiameses pievas suarusiems ūkininkams

³⁸ VŠĮ „Žiedinė Ekonomika“ - Kaip geriausiai atkurti suartas pievas

³⁹ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Agrarinė aplinkosauga ir klimatas“ įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo

Palyginti su įprastais saulės parkais, agrovoltaikos sistemų įrengtas galingumas 1 hektare yra kelis kartus mažesnis, todėl tokiam parkui yra sunkiau ekonomiškai konkuruoti su įprastomis saulės šviesos energijos sistemomis.^{40,41} Taip pat mažėjant laikomų gyvulių skaičiui, pievų išlaikymas ūkininkams tampa finansiškai nepatrauklus. Norint paraginti inovatyvų žemės panaudojimą nepasisavinant vertingų agrikultūrinių žemių, reikalingos papildomos reguliavimo ar finansavimo paskatos.

Geroji praktika

Prancūzija yra pirmoji šalis Europoje, kuri sukūrė finansinę paramos schemą agrovoltaikos projektams, juos atskiriant nuo finansavimo priemonių, skirtų įprastoms, ant žemės montuojamoms saulės šviesos energijos sistemoms. Siekdama skatinti inovatyvumą statant saulės elektrines, 2017 m. Prancūzijos Vyriausybė paskelbė finansavimo konkursus agrovoltaikos projektams iki 3 MW.⁴² Nors šalyje dar neegzistuoja reglamentavimo sistema agrovoltaikos plėtrai, finansavimo gairės nurodo pirmuosius reikalingus standartus vertinant, ar vykdoma ūkinė veikla yra suderinama su saulės projektais.

Prancūzijoje jau įgyvendinami agrovoltaikos projektai, skirti ganyklų atkūrimui. 2020 m. ūkininkui iš Lafite-Vigordane miestelio pastebėjus, kad jo ariama žemė nebėra derlinga, buvo pradėtas įgyvendinti pievos-ganyklos atkūrimo projektas, įtraukiantis saulės šviesos energijos sistemas.⁴³ Saulės projektų vystytojai įrengė 0,9 m aukščio saulės modulius. Pieva yra sėjama kas 5-erius metus, joje ganosi 35 avys ir yra įkurti bičių aviliai.

Westmill Saulės bendrijos elektrinė (5 MW galingumo) įkurta natūralioje pievoje, Jungtinė Karalystė. *Richard Peat (Flickr)*

⁴⁰ *KTH Vetenskap Och Konst, EDF renouvelables - Agrivoltaic system: a possible synergy between agriculture and solar energy.*

⁴¹ *Fraunhofer ISE - Opportunities for Agriculture and the Energy Transition*

⁴² *Commission de Régulation de L'Énergie - Appel d'offres portant sur la réalisation et l'exploitation d'Installations de production d'électricité innovantes à partir de l'énergie solaire*

⁴³ *Solar Power Europe - Agrisolar Best Practices Guidelines*

Siūlymai

Suderinti žemės ūkio veiklas su saulės šviesos energijos gamyba Lietuvoje šiuo metu yra labai sudėtinga ir ekonomiškai neperspektyvu. Saulės parkai iki 500 kW galingumo negali pasiūlyti konkurencingos kainos vartotojams⁴⁴, o norint statyti didesnius nei 500 kW galingumo parkus žemės ūkio paskirties žemėje reikia keisti pagrindinę žemės paskirtį ir teritorijų planavimo dokumentus. Tai taip pat reiškia, kad šios žemės savininkai, gaunantys finansinę paramą dėl žemės ūkio veiklų plėtojimo, galėtų ją prarasti. Todėl siūlome:

LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 49 straipsnio 5 dalyje numatyti išimtį įrengtajai saulės elektrinių galiai, kai saulės elektrinės yra statomos žemės ūkio paskirties žemėje, kuri yra deklaruojama kaip daugiametės pievos ar ganyklos ir užtikrina žemės panaudojimą pagal pirminę paskirtį (pavyzdžiui, kai saulės šviesos energijos elektrinės yra statomos ne tankiau nei 0,2 MWp/ha). Siūlome numatyti, kad tokiu atveju pagrindinė žemės naudojimo paskirtis galėtų būti nekeičiama ir saulės šviesos energijos elektrinių statybai nebūtų reikalaujama rengti detaliųjų planų ir keisti bendrojo plano sprendinių.

LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme papildyti 2 priedo 1.6 punktą ir numatyti išimtį, pagal kurią atranka poveikio aplinkai vertinimui būtų neprivaloma, kai planuojama teritorija (iki 10 ha) yra didelių gamtinių ir specifinių kliūčių turinčioje vietovėje⁴⁵ ir joje numatoma įrengti saulės elektrines.

Kurti tolimesnę teisinę bazę, kuri užtikrintų ūkininkų teises į nuolatinės išmokas žemės ūkio veikloms ir numatytų priemones, apsaugančias ūkininkų ir saulės projektų vystytojų interesus.

Sureguliuotos teisinės nuostatos ne tik paskatintų AEI plėtrą, bet ir prisidėtų prie ES bendrosios žemės ūkio politikos tikslų įgyvendinimo⁴⁶ – sumažintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą vykdant žemės ūkio veiklą ir vystytų kaimo ekonomiką, užtikrinant atitinkamą ūkininkų gyvenimo lygį.

⁴⁴ Lietuvos Saulės Energetikos Asociacija – Lietuvoje trūksta žemės saulės parkams.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija – Mažiau palankių ūkininkauti vietovių reforma šalyje

⁴⁶ Europos Komisija – Apie bendrą žemės ūkio politiką glaudai

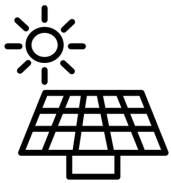
Senų sąvartynų, karjerų ir vandenviečių potencialas vystant saulės energetiką

Per pastaruosius 20 metų Lietuvoje buvo uždaryta apie 800 sąvartynų ir nelegalių šalinimo vietų. Pagal turimus Nacionalinės žemės tarnybos duomenis, virš 24 000 ha Lietuvos žemių yra pažeistos, t. y. jas sudaro eksploatuojami ir išeksploatuoti karjerai, sąvartynai ir durpynai.⁴⁷ Ne visa ši žemė bus tinkama panaudojimui antrą kartą, tačiau dalis jos galėtų būti pritaikyta saulės šviesos energijos elektrinių parkų įkūrimui.

Lietuvoje jau yra saulės parkų, kurie buvo pastatyti be finansinių paskatų, tačiau tokie parkai gali konkuruoti rinkoje tik būdami ne mažesni nei 2 MW galingumo. Dalis uždarytų sąvartynų bei karjerų turi tam tinkamą plotą,⁴⁸ o vandenviečių naudojimo galimybės saulės šviesos energijos elektrinėms įrengti dar nėra pilnai išvystytos.

Nenaudojami sąvartynai galėtų būti panaudoti saulės elektrinių plėtrai, nes:

- sąvartynai suteikia didelę atvirą erdvę ir neužima vertingų žemės ūkio sklypų;
- dėl tipiškos veiklos sąvartynai yra įkurti toli nuo saugomų teritorijų ar kitų vertingų kraštovaizdžio zonų, jų pertvarkymas neturėtų poveikio jautrioms ekosistemoms;
- sąvartynai turi egzistuojantį kelių tinklą ir dažnai yra prijungti prie elektros tinklo;
- teritorijos netoli uždarytų sąvartynų yra nepatrauklios nekilnojamojo turto plėtrai dėl sumažėjusios žemės ir būsto vertės.⁴⁹

⁴⁷ Nacionalinė žemės tarnyba prie žemės ūkio ministerijos – Statistika

⁴⁸ VŠĮ „Žiedinė Ekonomika“ – Uždaryti sąvartynai – ideali vieta vystyti saulės energetiką

⁴⁹ Renewable and Sustainable Energy Reviews - A methodology for maximizing the benefits of solar landfills on closed sites

9.7 MW saulės parkas pastatytas ant nebenaudojamo sąvartyno. Detmoldas, Vokietija

Malta užima mažą teritoriją ir dėl to stengiasi išnaudoti saulės pajėgumą apleistuose pramonės ir naudingųjų iškasenų plotuose. Maltos „Saulės parkų“ įstatyme⁵⁰ konkrečiai nurodytos vietos, kuriose saulės elektrinių statyba yra leidžiama, įskaitant karjerus ir senus sąvartynus. Vadovaudamasi šiuo įstatymu, 2017 m. Maltos Vyriausybė paskelbė finansinės paramos schemą didesniems nei 1 MW saulės parkų projektams.⁵¹ Taip buvo paskatinta panaudoti daugiau nei 270 ha saulės parkų statybai nenaudojamuose karjeruose, sąvartynuose ir automobilių aikštelėse. Ši paramos schema buvo atnaujinta 2018 ir 2020 m. Maltoje jau yra keletas sėkmingų pavyzdžių, kai saulės parkai buvo įkurti senų sąvartynų teritorijoje ar neeksploatuojamuose naudingųjų iškasenų karjeruose. Vienas iš jų – Bengħajsa saulės parkas, kuris užtikrina elektrą 760-čiai namų.⁵²

Maltos didžiausias saulės baterijų parkas pastatytas karjere Mgarr regione. *Jeremy Wonnacott (DOI)*

⁵⁰[Planning Authority - Solar Farm Policy](#)

⁵¹[Power Solutions - Solar Farms in Malta](#)

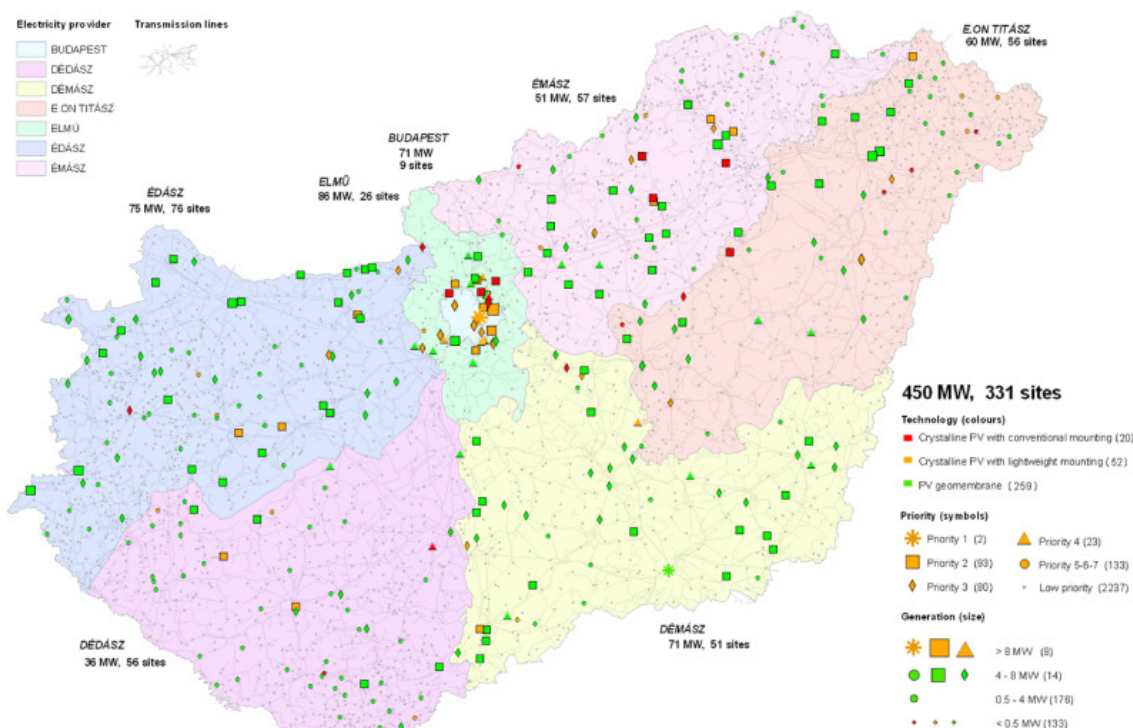
⁵²[Hili Energy - 2.4MW Bengħajsa Solar Farm, Malta](#)

Geroji praktika

Vengrijoje atliktas tyrimas ir sudarytas žemėlapis, kuriame nurodyti uždaryti sąvartynai, tinkamiausi saulės elektrinių plėtrai. Žemėlapis suteikia informaciją apie sąvartynų geologines savybes, prijungimo prie skirstomųjų tinklų galimybes, reljefo stabilumą ir nustato kokio tipo saulės modulių sistemos yra tinkamiausios kiekvienam sąvartynui.

Vengrijoje atlikta studija ir sudarytas žemėlapis. *Renewable and Sustainable Energy Reviews - A methodology for maximizing the benefits of solar landfills on closed site*

Geroji praktika

Saulės elektrinių sistemos vandenvietėse yra paplitusios **Nyderlanduose**, kur 2020 m. atidaryta 1,62 MW galingumo plūduriuojanti saulės šviesos energijos elektrinė Roterdamo geriamojo vandens rezervuare.⁵³

⁵³ *Dutch Water Sector - Rotating floating solar park for water utility Evides*

Siūlymai

Regioniniai atliekų tvarkymo centrai ir saulės projektų vystytojai jau domisi galimybėmis statyti saulės elektrines ant senų sąvartynų⁵⁴. Tačiau sąvartynų, karjerų ir vandenviečių potencialas saulės parkų plėtrai Lietuvoje nėra pakankamai išnagrinėtas, o savivaldybės vangiai skiria tam tinkamas teritorijas. Siekdami paspartinti saulės parkų kūrimą nebenaudojamų šalies sąvartynų, išekspluatuotų karjerų teritorijose ir vandenvietėse siūlome:

LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti išimtį ir neriboti statomų saulės elektrinių galingumo, kai saulės elektrinių parkas yra įrengiamas išekspluatuotų sąvartynų teritorijoje.

LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti išimtį ir neriboti statomų saulės elektrinių galingumo, kai saulės elektrinių parkas yra įrengiamas rekultivuojamose naudingųjų iškasenų karjeruose. Išimtis turėtų būti numatyta tik tuo atveju, kai naudingųjų iškasenų karjeras yra rekultivuojamas į žemės ūkio naudmenas.

LR specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme numatyti išimtį ir sudaryti galimybę statyti saulės šviesos energijos elektrines požeminio vandens vandenvietės apsaugos zonoje⁵⁵. Taip pat LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti išimtį ir neriboti statomų saulės elektrinių galingumo, kai saulės elektrinių parkas yra įrengiamas požeminio vandens vandenvietės apsaugos zonoje.

Atlikti galimybių studiją ir sudaryti žemėlapi, kuriame būtų nurodytos uždarytų sąvartynų, galinčių virsti saulės parkais, vietos. Nurodyti laisvus žemės plotus, reljefo stabilumą ir prijungimo prie skirstomojo tinklo galimybes. 2017 m. priimta ES sąvartynų direktyvos pataisa įpareigoja šalis iki 2025 m. sukurti duomenų bazines apie visus šalyje esančius sąvartynus ir juose sukauptus išteklius⁵⁶. Į šią duomenų bazę⁵⁷ taip pat galėtų būti įtrauktos konkrečios rekomendacijos saulės elektrinių operatoriams ir savivaldybėms dėl saulės parkų vystymo sąvartynuose, esančiuose jų teritorijose.

Aiškiai nustatytos teritorijos leistų saulės projektų vystytojams iš anksto pasirinkti tinkamas vietas su mažiau rizikos, kad projektas nebus patvirtintas. Senų sąvartynų ir karjerų plotų rekultivacija saulės šviesos energijos elektrinių statybai prisidėtų prie darnios AEI plėtos ir sumažintų konkurencingumą kitų žemės eksploatacijos būdų atžvilgiu.

⁵⁴ Klaipėdos RATC – Ant buvusio sąvartyno planuojama statyti saulės elektrinę.

⁵⁵ LR specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas

⁵⁶ 2017 m. kovo 14 d. priimti Europos Parlamento pakeitimai dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų (COM(2015)0594 – C8-0384/2015 – 2015/0274(COD)).

⁵⁷ Kauno RATC – Iki prekybinis pirkimas „Išteklių atgavimo iš sąvartynų galimybių vertinimo modelis ir jo išbandymas Lietuvos sąlygomis“

Energiją gaminantys pastatai

Siekiant sumažinti energijos vartojimą ir poveikį aplinkai, 2010 m. priimta ES direktyva⁵⁸ valstybės narės įpareigojos užtikrinti, kad iki 2020 m. gruodžio 31 d. visi nauji pastatai būtų beveik nulinės energijos pastatai (angl. nearly zero-energy buildings). Dėl šio reikalavimo LR statybos techniniame reglamentavime jau numatyta, kad naujai statomuose pastatuose ne mažiau kaip 50 % energijos turi būti pagaminama naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius.⁵⁹ Tai apima biokurą, šilumos siurblius, vėjo, saulės ir geoterminę energiją. Šiuo metu **siūlomi nauji tos pačios ES direktyvos tikslai numato, kad nuo 2030 m. visi nauji pastatai turės pasigaminti 100 % sunaudojamos energijos iš atsinaujinančių šaltinių.**⁶⁰ Todėl tikslinga pradėti rengti reikalavimus, kurie tai užtikrins ir Lietuvoje.

Jau pastatytuose daugiabučiuose namuose atsinaujinančios energetikos plėtra yra užtikrinta daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programoje.⁶¹ Nuo 2020 m. šioje programoje įsigaliojo naujas reikalavimas, numatantis, kad didesni nei 1 500 m² renovuojami namai turi įsirengti saulės elektrinę bendrosioms pastato reikmėms. Tačiau daugiabučių namų suvartojamas elektros energijos kiekis bendrosioms reikmėms nėra didelis ir vidutiniškai siekia tik kelis tūkstančius kilovatvalandžių per metus. 2020 m. Europos Parlamentas priėmė ES Pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos komiteto paruoštą pasiūlymą dėl pastatų energetinio efektyvumo didinimo priemonių.⁶² Vienos iš pasiūlytų priemonių „European solar rooftop programme“ tikslas – pasitelkiant saulės šviesos energijos elektrines ant pastatų stogų žemyne pagaminti 680 TWh kiekvienais metais. Europos Parlamentas sutiko įtraukti šią priemonę į ES renovacijų programą.

⁵⁸ [Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2010/31/ES 2010 m. gegužės 19 d. dėl pastatų energinio naudingumo](#)

⁵⁹ [Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija - Naujai statomų namų energinis naudingumas – jau tik A++ klasės](#)

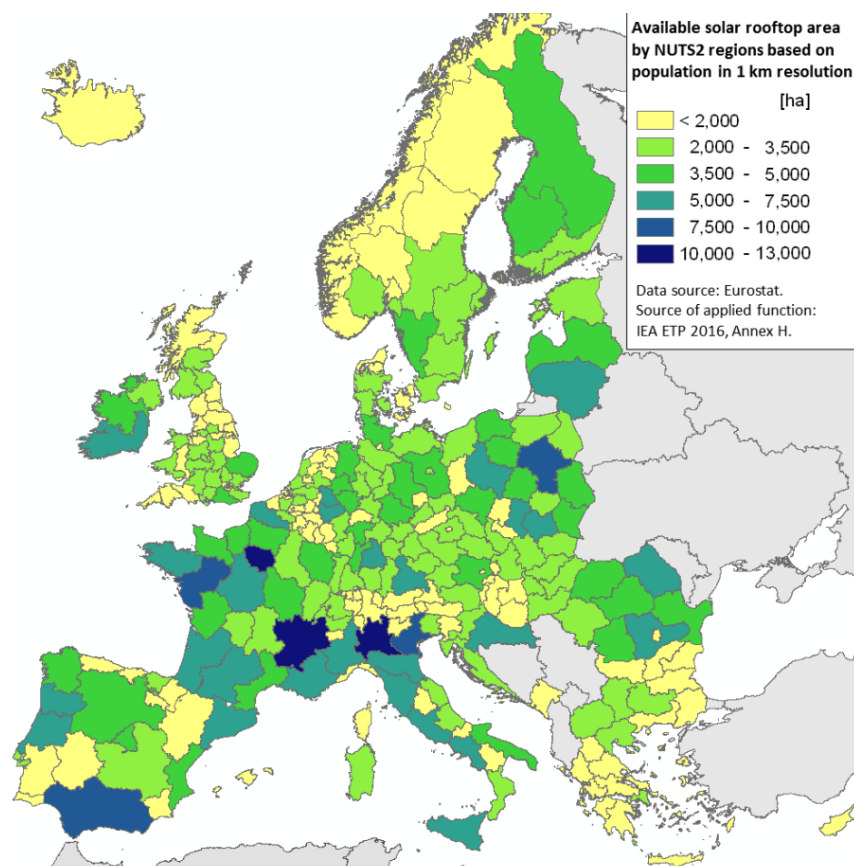
⁶⁰ [Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvai dėl pastatų energinio naudingumo \(nauja redakcija\)](#)

⁶¹ [Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl daugiabučių namų atnaujinimo \(modernizavimo\) programos patvirtinimo](#)

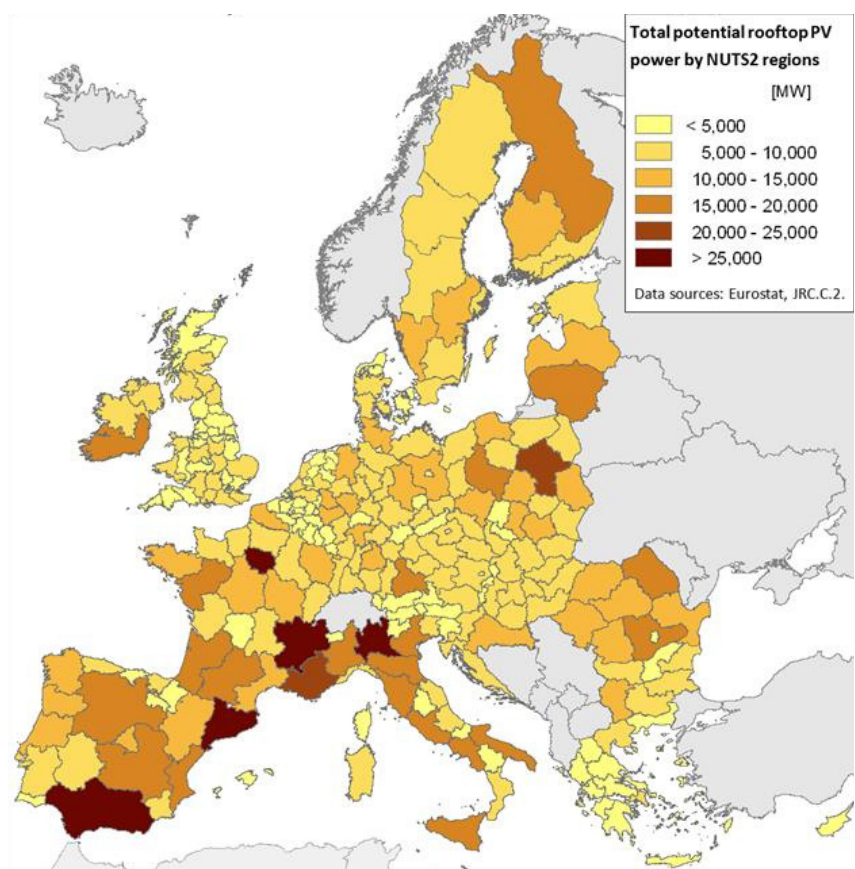
⁶² [Europos Parlamentas - Pranešimas dėl ES pastatų ūkio energijos vartojimo efektyvumo potencialo didinimo](#)

Saulės baterijų montuotojas. *Topher Donahue, Cavan*

Suminis pastatų stogo, kuris galėtų būti naudojamas saulės elektrinių statybai, plotas (ha) - *European Energy Innovation*⁶³

Potenciali suminė saulės elektrinių, įrengtų ant pastatų stogų, energijos galia - *European Energy Innovation*

⁶³ *European Energy Innovation - The Rooftop Potential For PV Systems In The European Union To Deliver The Paris Agreement*

Pagal ESO turimus duomenis, suminė potenciali saulės šviesos energijos elektrinių, įrengtų ant daugiabučių namų, esančių 8-iose didžiausiuose Lietuvos miestuose, stogų, energijos galia yra 272 MW. Todėl masinis saulės šviesos energijos elektrinių diegimas ant daugiabučių namų stogų gerokai prisidėtų prie nustatyto Lietuvos tikslo saulės energetikos plėtroje.

Geroji praktika

2021m. **Berlyno** senatas priėmė „Saulės teisės aktą“⁶⁴, kuris įsigalios 2022 m. gruodžio 31 d. Šiame teisės akte yra numatyta prievolė įsirengti saulės elektrines ant stogo naujai statomiems ir renovuojamiems gyvenamiesiems pastatams, didesniems nei 50 m². Saulės elektrinės turi užimti ne mažiau nei 30 % bendro pastato stogo ploto. Pastatuose, kuriuose atliekama stogo renovacija, įrengtoji minimali privaloma elektrinių galia yra apskaičiuojama pagal butų skaičių pastate, bet neviršija 6 kW. Teisės akte nurodoma, kad namų savininkai, neturintys finansinių išteklių įsirengti saulės elektrines, gali perduoti savo stogą saulės energijos projektų vystytojams. Šioje programoje gali dalyvauti ir būsto nuomininkai – teisės akte numatyta, kad jei saulės modulių pagaminama elektra padengia ir būsto nuomininkų suvartojamą energiją (o nėra skirta tik bendrųjų patalpų elektros vartojimui), daliniai saulės elektrinės kaštai gali būti pridėti prie būsto nuomos kaštų. Nuo 2021 m. Berlyno „Klimato apsaugos ir energetikos akte“ įsigaliojo nauja prievolė iki 2024 m. įrengti saulės šviesos energijos elektrines ir ant visuomeninės paskirties pastatų.⁶⁵

Geroji praktika

2020 m. **Vienos** savivaldybė nusprendė pakeisti statybos kodeksą ir pradėjo taikyti daugiabučiams namams jau įgyvendinimą prievolę naujai statomiems pastatams naudoti saulės šviesos energiją. Šis pakeitimas įpareigoja naujų daugiabučių namų projektų vystytojus užtikrinti, kad būtų įrengta 1 kW galingumo saulės šviesos energijos elektrinė kiekvienam 300 m² daugiabučio bendrojo ploto.⁶⁶ Viešojo ir privačiojo sektorių skatinimui statyti saulės šviesos elektrines Vienos savivaldybė numato nuo 1 iki 3 mln. eurų.⁶⁷ Šiuo metu skiriama parama įrengtoms elektrinėms iki 100 kW yra 250 eurų už kilovatą ir 200 eurų už kilovatą elektrinėms iki 500 kW galingumo. Ši parama negali viršyti 30 % visų išlaidų.

⁶⁴ *Senatsverwaltung für Wirtschaft, Energie und Betriebe Abteilung Energie, Digitalisierung, Innovation*

⁶⁵ *Berliner Klimaschutz- und Energiewendegesetz - EWG Bln vom 22. März 2016*

⁶⁶ *§ 118 BO für Wien BO für Wien - Bauordnung für Wien*

⁶⁷ *Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität - Innovative Energietechnologien in Österreich Marktentwicklung 2020*

Nuo 2017m. **Prancūzijoje** įstatymu numatoma,⁶⁸ kad visų naujų komercinės zonos pastatų stogų dalis turi būti padengta saulės elektrinėmis arba žaliaisiais kultivuojamais sodais. 2021 m. vasarą Prancūzija priėmė naują klimato kaitos įstatymą ir išplėtė šią prievolę. Įstatymu numatyta, kad nuo 2023 m. naujuose ir renovuojamuose komercinės, pramoninės, meninės, sandėliavimo ir biuro paskirties pastatuose 30 % stogo bus skirta saulės šviesos energijos elektrinių įrengimui.⁶⁹ Šis įstatymas taip pat numato, kad nuo 2024 m. automobilių parkavimo aikštelėse 50 % stogo bus skirta saulės energetikai vystyti.

Siūlymai

Norint efektyviai išnaudoti laisvų stogų potencialą Lietuvoje, reikia sukurti ilgalaikę strategiją ir reguliavimo priemones, kuriomis būtų numatyta maksimali saulės energetikos plėtra Lietuvoje. Vadovaudamiesi gerąja kitų miestų praktika ir atsižvelgdami į Europos Parlamento priimtus tikslus, pateikiame šiuos siūlymus daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) procesui Lietuvoje:

LR daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos priedą⁷⁰ papildyti punktu, pagal kurį atnaujinamo (modernizuojamo) daugiabučio namo projekte turi būti numatyta įrengti saulės šviesos energijos elektrinę butuose suvartojamai energijai padengti. Šiame punkte siūlome numatyti, kokio galingumo saulės elektrinių įrengimas yra privalomas priklausomai nuo stogo, daugiabučio bendrojo ploto ar butų skaičiaus bei nurodyti išimtis dėl techninių kliūčių (pavyzdžiui, netinkamas daugiabučio namo stogo išplanavimas).

Įvertinti teisinę galimybę paskirti renovuojamo daugiabučio stogą saulės energijos projektų vystytojams, jei daugiabučių namų bendrija neturi finansinių galimybių arba nesutinka investuoti į elektrinės įrengimą ir administravimą.

⁶⁸ *République Française - LOI n° 2016-1087 du 8 août 2016 pour la reconquête de la biodiversité, de la nature et des paysages*

⁶⁹ *République Française - LOI n° 2021-1104 du 22 août 2021 portant lutte contre le dérèglement climatique et renforcement de la résilience face à ses effets*

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos patvirtinimo

Kad būtų įgyvendintas sėkmingai, saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas ant daugiabučių namų stogų turėtų būti derinamas su renovacijos priemonėmis. Daugiabučių namų administratoriams ir bendrijoms tai padėtų išvengti perteklinio poreikio papildomiems administracijos procesams, susijusiems su finansine parama, gyventojų balsų rinkimu ir t. t. Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) metu yra suteikiama valstybės parama nepasiturintiems gyventojams, todėl saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas, suderintas su šiuo procesu, būtų automatiškai įtrauktas į šią paramos schemą ir nepasiturintys gyventojai galėtų pasinaudoti saulės šviesos energijos elektrinės teikiama nauda. Reikia atsižvelgti į tai, kad net ir tuo atveju, jei daugiabučių namų bendrijos gautų paramą saulės elektrinėms įrengti, gyventojai turėtų investuoti savo lėšas ir toks indėlis prisidėtų prie Lietuvos klimato kaitos stabdymo ir energetinio saugumo strategijų įgyvendinimo bei sutaupytų dešimtis milijonų eurų.⁷¹

Atsižvelgiant į Europos Komisijos siūlomas priemones, taip pat siūlome tobulinti teisės aktus, susijusius su naujų pastatų statyba, automobilių saugyklų projektavimu ir visuomeninės paskirties statinių Lietuvoje atnaujinimu (modernizavimu):

LR statybos techniniame reglamente STR 2.01.02:2016 „Pastatų energinio naudingumo projektavimas ir sertifikavimas“⁷² numatyti, kad naujai statomiems A++ klasės pastatams saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas ant stogo būtų privalomas. Taip pat numatyti konkrečius reikalavimus saulės šviesos energijos elektrinių užimamam plotui ar galingumui (pavyzdžiui, kad įrengtosios elektrinės galingumas priklausytų nuo pastato bendrojo ploto).

LR statybos techniniame reglamente STR 2.02.08:2012 „Automobilių saugyklų projektavimas“⁷³ numatyti, kad naujai statomoms antžeminėms automobilių saugykloms saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas ant stogo būtų privalomas. Taip pat numatyti konkrečius reikalavimus saulės šviesos energijos elektrinių užimamam plotui.

LR statybos techniniame reglamente STR 2.02.02:2004 „Visuomeninės paskirties statiniai“⁷⁴ numatyti, kad projektuojant, statant, rekonstruojant ir / ar atnaujinant (modernizuojant) visuomeninės paskirties pastatus saulės šviesos energijos elektrinių įrengimas ant stogo būtų privalomas. Taip pat numatyti konkrečius reikalavimus saulės šviesos energijos elektrinių užimamam plotui ar galingumui (pavyzdžiui, kad įrengtosios elektrinės galingumas priklausytų nuo pastato bendrojo ploto).

⁷¹ [Initiative Wohnungswirtschaft Osteuropa e.V. – Saulės energija daugiabučiams](#).

⁷² Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.02:2016 „Pastatų energinio naudingumo projektavimas ir sertifikavimas“ patvirtinimo

⁷³ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl statybos techninio reglamento STR 2.02.08:2012 „Automobilių saugyklų projektavimas“ patvirtinimo

⁷⁴ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl statybos techninio reglamento STR 2.02.02:2004 „Visuomeninės paskirties statiniai“ patvirtinimo

Papildoma prievolė įrengti saulės šviesos energijos elektrines statant naujus pastatus ir automobilių saugyklas bei atnaujinant (modernizuojant) visuomeninės paskirties pastatus, ne tik dar labiau pakeltų pastatų energetinio efektyvumo vertę, bet ir užtikrintų Lietuvos pirmavimą išpildant Europos Komisijos siūlomą 2030 m. tikslą naujiems pastatams, naudojantiems tik atsinaujinančiąją energiją.

Saulės baterijos automobilių stovėjimo aikštelėje Kroatijoje, Zagrebe. *Mirko Sečić*

Saulės baterijos ant daugiabučio stogo Vilniuje. *Kiril Čachovskij*

5

Kitos rekomendacijos:
saugesnė energijos
pirkimo sutartis ir
mažesnė
administracinė našta
vystytojams bei
vartotojams

Valstybės remiama ilgalaikė elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartis

Nuo 2019 m. Lietuvoje įmonės turi galimybę sudaryti ilgalaikę elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartį (angl. *Power Purchase Agreement, PPA*) su konkrečiu energijos gamintoju. Tai užtikrina ilgalaikį finansavimą vystomam AEI projektui ir stabilią elektros energijos kainą stambioms pramonės bendrovėms, suvartojančioms daug energijos. PPA modelis yra naudojamas siekiant sumažinti subsidijų reikiamybę, taip pat kaip kainas stabilizuojanti priemonė atsinaujinančios energijos tiekėjams. Šis modelis populiarėja – 2020 m. pagal PPA modelį buvo įsigyta 23,7 GW atsinaujinančios elektros energijos visame pasaulyje,⁷⁵ tačiau Lietuvoje PPA sandorių dar nedaug.⁷⁶ Siekiant užtikrinti, kad PPA modelis taptų dar tvaresnis ir patrauklesnis pramonės įmonėms ir atsinaujinančios energijos tiekėjams, siūlome:

Sukurti valstybinę pagalbos priemonę – garantiją atsinaujinančių išteklių energijos pirkimo-pardavimo sutartims. Tokią garantiją galėtų teikti UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir pagal ją galėtų būti numatytas likusios elektros energijos dalinis supirkimas arba dalinis paskolos grąžinimas investuotojui, jei viena iš šalių negali išpildyti sutartyje nurodytų sąlygų (pavyzdžiui, dėl bankroto). Papildoma garantija paskatintų įmones sudaryti sutartis su atsinaujinančios energijos tiekėjais bei dar labiau apsaugotų AEI vystytojus.

Geroji praktika

Kartu su įprastu elektros energijos pirkimo-pardavimo modeliu **Norvegijoje ir Ispanijoje** yra taikoma papildoma valstybinė garantija įmonės, kuri perka elektros energiją, bankroto atveju.^{77,78} Tokia valstybinė pagalbos priemonė užtikrina mažesnę riziką investuojantiems į AEI projektą (pavyzdžiui, paskolą skiriančiam bankui) ir AEI vystytojams. Tai taip pat paskatina pramonės įmones, turinčias didelį elektros energijos poreikį, sudaryti ilgalaikes sutartis ir dekarbonizuoti savo gamybą. Įmonės bankroto atveju valstybė garantuoja, kad iki 80 % nesumokėtos sumos už pagamintą elektros energiją arba iki 80 % paskolos būtų padengta elektros energijos tiekėjui. Garantija yra taikoma sutartims, sudarytoms terminui nuo 5 iki 25 metų. Kiekviena valstybė apibrėžia, kurios įmonės atitinka reikalavimus šiai pagalbinei priemonei gauti (pavyzdžiui, įvertinus įmonės finansinę padėtį arba suvartojamą metinę energiją).

⁷⁵ [PV magazine - Corporate renewables purchases hit record 23.7 GW in 2020](#)

⁷⁶ [Vaidotas Puklevičius. Kaip verslui tapti žaliu IV: žaliosios energijos pirkimo sutartys](#)

⁷⁷ [Global Trade Alert - Spain: Approval of electricity compensation scheme for energy-intensive users](#)

⁷⁸ [Eksfin.no - Power Purchase Guarantee](#)

Mažesnė administracinė našta vystytojams ir vartotojams

Vienas iš svarbiausių trukdžių vėjo energetikos plėtrai, įvardijamas organizacijos „WindEurope“ ir Lietuvos vėjo elektrinių asociacijos, yra komplikotas ir ilgas leidimų išdavimo procesas.⁷⁹ Tai pripažįstama ir ES institucijų lygmeniu – 2018 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje nurodyta, kad ES valstybės narės turi rasti būdų greitesniam AEI leidimų išdavimui:

- įsteigiant kontaktinį konsultacijų punktą, sudarantį palankesnes sąlygas leidimų išdavimo procesui;
- apibrėžiant konkretų laiko terminą leidimų išdavimui (ne ilgesnį nei 2 metai);
- užtikrinant paprastą ir greitą leidimų procesą modernizuojant AEI įrenginius.

Kartu su 2021 m. išleistais direktyvos pakeitimų pasiūlymais, Europos Komisija žada išplatinti gaires dėl leidimų išdavimo supaprastinimo.⁸⁰ Lengvesnis leidimų išdavimas ir konsultacijos ne tik paspartintų didžiųjų vėjo ir saulės parkų plėtrą, bet ir paskatintų mažesnius verslus, savivaldybes, bendruomenes ir gyventojus, kurie neturi resursų suderinti visus reikalingus leidimus arba nežino apie AEI projektų vystymo galimybes, kurti naujus AEI projektus be didelės administracinės naštos. Todėl svarbu sukurti priemones, kurios galėtų aktyviai įtraukti visuomenę į AEI siekių išpildymą Lietuvoje.

Siekdami supaprastinti leidimų išdavimą AEI vystytojams ir paskatinti atsinaujinančios energetikos plėtrą bendruomenėse, siūlome:

Apibrėžti ir supaprastinti poveikio aplinkai vertinimo procedūras norint modernizuoti elektrines, kai keičiasi jų galia, o ne išoriniai parametrai. Pagal ES direktyvą valstybės narės modernizavimo projektams gali nustatyti paprasto pranešimo apie prisijungimus prie tinklo procedūrą, kai nėra tikėtinas didelis neigiamas poveikis aplinkai ar socialinis poveikis.

Skirti daugiau finansavimo ir žmogiškųjų išteklių dabartinėms institucijoms, kurios priima sprendimus dėl įvairių leidimų išdavimo ir dėl poveikio aplinkai vertinimo. Taip pat sukurti strategiją bei nustatyti rodiklius, kurie leistų įvertinti leidimų išdavimo procesų efektyvumą Lietuvoje (pavyzdžiui, išduotų leidimų skaičius, vidutinis laikas nuo paraiškos gavimo iki elektrinės statybos darbų pradėjimo).

⁷⁹ Aistis Radavičius, Lietuvos vėjo elektrinių asociacijos direktorius – Be valstybės palaikymo atsinaujinančiai energetikai žaliuojo susitarimo tikslų nepasiekime

⁸⁰ European Commission - Commission presents Renewable Energy Directive revision

Įvertinti galimybę įsteigti konsultacijų punktus ar energetinių patarėjų tinklą savivaldybėse. Tokie punktai būtų prieinami didesniui skaičiui gyventojų (taip pat ir socialiai pažeidžiamiems gyventojams) ir paskatintų juos rinktis atsinaujinančių išteklių energiją siekiant sumažinti išlaidas už suvartojamą energiją, juose būtų teikiama informacija apie egzistuojančias finansines paskatas ir pagalbą, taip pat aktyviai patariama paraiškų pildymo, leidimų gavimo ar projektų įgyvendinimo metu. Šiuose punktuose taip pat būtų teikiama pagalba su energetiniu skurdu susiduriantiems žmonėms.

Įvertinti galimybę sukurti tarpininkavimo platformą, kuri padėtų gyventojams užmegzti ryšį su saulės ir vėjo energetikos vystytojais. Šioje platformoje žemės ar stogų savininkai galėtų pasiūlyti išnuomoti savo turtą AEI projektų vystytojams ir išvengti administracinės naštos planuojant, statant ar prižiūrint įrengtas elektrines.

Geroji praktika

Berlyne yra įkurta saulės stogų biržos platforma.⁸¹ Šioje platformoje gyvenamųjų ir komercinių pastatų savininkai gali nurodyti norimo išnuomoti stogo plotą ir kitas technines savybes potencialiems saulės energetikos vystytojams. Platforma palengvins neseniai priimto „Saulės akto“, kuris numato prievolę įrengti saulės elektrines ant daugumos pastatų stogų mieste, įgyvendinimą.

⁸¹ [SolarWende Berlin](#)

VšĮ "Žiedinė ekonomika" veikia tam, kad padėtų skatinti Lietuvos ekonomikos transformaciją į žiedinę ir klimatui neutralią. Vienas iš prioritetų - aktyvus dalyvavimas teisėkūros procesuose perduodant gerąją užsienio praktiką parlamentui, vyriausybei bei savivaldos institucijoms. Organizacija aktyviai dalyvauja Europos nevyriausybinuose aplinkosauginiuose organizacijų tinkluose, tokiuose kaip „European Environmental Bureau“, „Climate Action Network (CAN) Europe“ ir kita. Nuo 2021 metų mūsų organizacija pradėjo dirbti darnios atsinaujinančių energijos išteklių plėtros įgyvendinimo Lietuvoje srityje.

Autoriai

Živilė Mantrimaitė

Atsinaujinančios energijos projektų
vadovė

Domantas Tracevičius

VšĮ „Žiedinė ekonomika“ steigėjas ir
direktorius

VšĮ „Žiedinė ekonomika“:

+37061204638

info@circulareconomy.lt

Pasiūlymai parengti pagal projektą, finansuojamą organizacijos „European Climate Foundation“. Už šio dokumento turinį atsako VšĮ „Žiedinė ekonomika“. Organizacija „European Climate Foundation“ negali būti laikoma atsakinga už jokią šiame dokumente pateiktos informacijos panaudojimą.

VšĮ „Žiedinė ekonomika“ gratefully acknowledges financial support from the European Climate Foundation.